

RAZVIJANJE STRATEGIJ
KRITIČNEGA BRANJA PRI
POUKU PRVEGA JEZIKA

**70 LET VEČNO MLADEGA
ZVITOREPCA, KI GA JE MIKI MUSTER
USTVARIL "V SIVIH ČASIH
INFORMBIROJA"**

KAJ BI SE OB BESEDILU, ČE BI GA BRALI V ŠOLI, VERJETNO VPRAŠALI?

- Kaj se je zgodilo pred 70 leti?
- Kdo je Zvitorepec?
- Kaj je značilno zanj ter za Lakotnika in Trdonjo?
- Kdo je strip narisal in kaj izvem o njem? (Katere nagrade je dobil?)
- Zakaj je izbral te stripovske junake?
- Kaj mu je bilo pomembno? S čim jih zaradi zmage dobrega primerja?
- Kako so 70-letnico Zvitorepca še zaznamovali?
- Zakaj je po mnenju strokovnjaka pomemben še danes?
- Kako bi razložili naslov? (Kaj pomeni, da je „Zvitorepec“ večno mlad, kako si razlagaš zvezo „v sivih časih informbiroja“?)

Kaj bi še lahko vprašali, a po navadi ne?

Kaj je informbiro in zakaj je bilo dovoljeno risati le živalske pripovedi?

Kdo so dobri in slabi v kavbojkah (vesternih)? Ali je upodobitev pravična? ...

KAKO V RESNICI BEREMO PODOBNA BESEDILA?

- Na kaj so se ob besedilu **70 let večno mladega Zvitorepca, ki ga je Miki Muster ustvaril v „sivih časih informbiroja“** odzivali bralci?

NEKAJ ODZIVOV S FORUMA

Komentarji (19)

6. 7. 2022, 10:29

Miki Muster je ustvaril izredno delo. Po njegovi zaslugi je bil naš svet lepši in še vedno je. Razburkal je našo domišljijo in nas usmerjal v zdravo razmišljanje in dojemanje sveta. Izreden gospod.

6. 7. 2022, 12:45

Kako to, da liki v stripih niso bili nasilni? Pa še kako radi so se tepli (sploh Lakotnik), nalivali z žlahtno kapljico (spet Lakotnik) in kadili cigare, pa dvomim, da je to slabo vplivalo na mularijo, ki je prebiralala Mustrove stripe. Pri današnji občutljivosti na vse živo me pa v bistvu še čudi, da niso zaradi vsega naštetega novodobni inkvizitorski cenzorji zagnali preplaha in zahtevali, da se take stripe zmeče na grmado. Meni so bili najljubši taki, v katerih so se mešali liki iz zgodovine ali vesolja, obenem pa so vmes mimogrede skritizirali še tedanji politični sistem v Jugi. Recimo, ko je Laktonik v Treh mušketirjih dejal, da ni nor, da bo skrivaj zakopal najden zaklad, ne da bi delček vsega vzel zraven, ker ne misli hoditi po svetu kot en jugoslovanski turist. 😁

NEKAJ ODZIVOV S FORUMA

6. 7. 2022, 14:48

Kaj pa vse tiste nage Indijanke, meni so bile zelo všeč, lepi spomini! 😊
Vedno čakam, ali se bojo današnji dušebrižniki spomnili, da je to pornografija, objektivizacija, kulturna apropiacija in skratka katastrofa za naše malčke.

Drugače pa, ja, še vedno uporabljam razne citate iz Zvitorepca, pridejo prav v vseh mogočih situacijah.

6. 7. 2022, 13:23

"v sivih časih informbiroja" ? Preveč se ukvarjate s tem kar je bilo in premalo s tem kar je in kar nam sledi. Informbiro je bila prava mala malica v primerjavi s sedanjim pranjem možganov. Goli je bil pa uspešen predvsem zaradi nevoščljivosti enega soseda do drugega in na ta način so mnogi neupravičeno pristali na Golem.

6. 7. 2022, 14:48

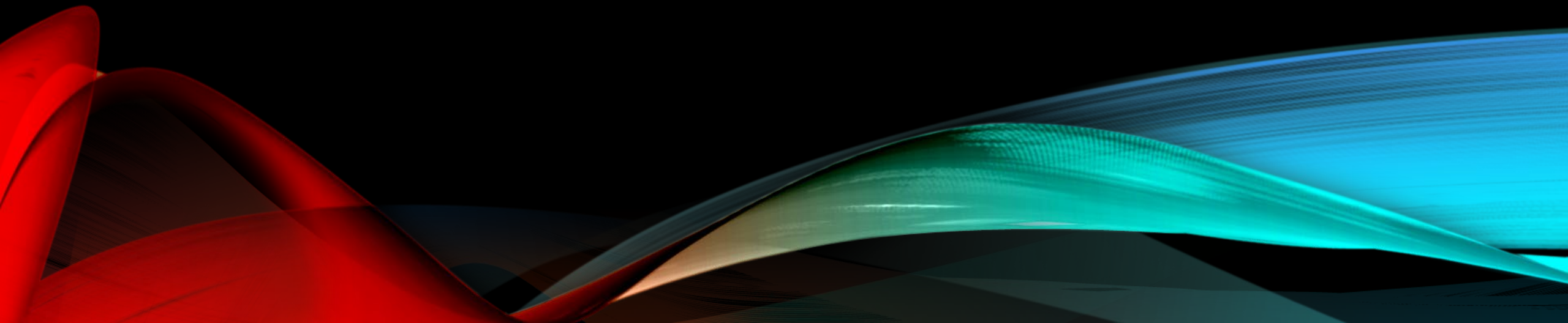
Muster gre ob bok Trubarju, Prešernu, Ivanu Hribarju, Štuklju, Zahoviču in drugim velikanom Slovenije!

KAKO SE NAUČIMO BRATI V ŠOLI?

- Brez težav odgovorimo na vprašanje, kaj iz besedil znanih vrst in žanrov izvemo ter prepoznamo temeljno stališče avtorja do teme.
- Vendar tovrstno branje ne zadostuje, ko moramo prebrati kompleksna besedila ali besedila, ki bolj kot na razum vplivajo na čustva in stališča, ter o njih kritično razpravljati.
 - Odzivamo se na stališča, čustva in občutke; na podatke, s katerimi se ne strinjamo ali ki so po našem spregledani, na širši družbeno-kulturni kontekst na podlagi svojih pogledov, vrednotimo na podlagi posploševanja lastnih vrednot, izkušenj in znanja ...
 - Rezultati slovenskih učencev v raziskavi PISA.

Funkcionalno in kritično branje sta bralni dejavnosti, ki se močno razlikujeta. In če se ne učimo obeh, svojega branja ne bomo znali prilagajati potrebam in kontekstom.

PO ČEM SE KRITIČNO BRANJE
(NEUMETNOSTNIH BESEDIL) BISTVENO
RAZLIKUJE OD FUNKCIONALNEGA?

Branje je kompleksna dejavnost, v kateri (S. Pečjak 1999: 11–22) potekajo številni procesi, ki se prepletajo in drug na drugega vplivajo.

Funkcionalno branje:

- strategije dekodiranja in razumevanja
- zavest o vplivu
 - piščevega namena ter neposrednih okoliščin:
 - bralčeve motivacije za branje besedila, njegovega vsebinskega predznanja, poznavanja jezika in tipičnih sporazumevalnih vzorcev

Kritično branje

- strategije interpretiranja in vrednotenja
 - upoštevanje konteksta bralca in pisca, ki se lahko med seboj bistveno razlikujeta, svojega in bralčevega namena, njunih čustev in občutkov
- kritično branje razumemo predvsem kot **dialoški proces**.

FUNKCIONALNO BRANJE

KRITIČNO BRANJE

NAMEN

Besedilo razumeti:
poiskati, si zapomniti
določene podatke.

Besedilo interpretirati in ovrednotiti:
na podlagi jasne analize in
interpretacije oblikovati sodbo o
vsebini, jeziku in delovanju besedila

NAČIN

ločevanje bistvenih in
manj pomembnih
informacij, njihovo
razvrščanje in
ponavljanje.

besedilo razčleniti na logične enote,
odkrivati povezave med njimi, ga
primerjati z drugačnimi in/ali v
različnih kontekstih, prepoznavamo
čustvene elemente in odzive ...

CILJI

priklic podatkov, njihovo
razvrščanje in uporaba.

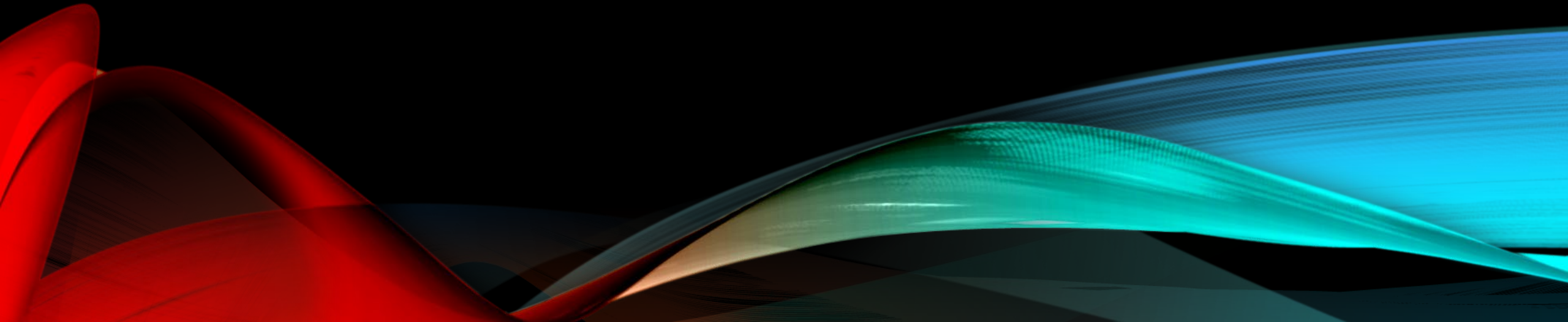
pogledati na prebrano z različnih
vidikov in v širšem kontekstu,
reflektirati piščeve odločitve in svoje
branje, presoјati

Kritično brati torej ne pomeni samo ovrednotiti (kritizirati) besedilo, temveč pomeni

- **umeščati** prebrano v osebni in družbeno-kulturni kontekst,
- se o(b) besedilu **spraševati** in
- se do njega **opredeljevati** na podlagi relevantnih meril,
- se zavedati **lastnega branja in odzivanja** ter ju reflektirati.

KATERE BRALNE STRATEGIJE MORAMO
RAZVIJATI V ŠOLI, DA BI BILI UČENCI TUDI
KRITIČNI BRALCI?

Zmožnost branja – zmožnost razumevanja oz. uporabe tistih oblik pisnega sporazumevanja, ki jih zahteva družba in/ali ki so pomembne za posameznika. (Pečjak: 1999: 9).

Opozorila na nezadostnost funkcionalnega branja

- Meta Grosman (2006: 84): bralne težave izhajajo tudi iz tega, ker bralci besedil ne beremo »skladno z njihovo posebno zvrstjo«.
- Boža Krakar Vogel (2020: 27) med strategije literarnega branja vključi npr. postopno branje med vrsticami, prepoznavanje večpomenskosti.
- A. Žbogar (2013: 37) proces branja opredeljuje skozi faze, ki omogočajo kritični pristop.
- Nove smernice so vsaj delno našle odmev v učnih načrtih: splošni cilj je zmožnost kritičnega sprejemanja besedil, ki naj bi se dosegala predvsem v zaključnih fazah obravnave z ovrednotenjem besedila ter metakognicijo o tem, kaj so nova znanja prispevala k naši bralni zmožnosti.

- **Rezultati mednarodnih raziskav:** vključevanje kritičnega branja le v posameznih fazah ni prineslo dovoljšnega napredka.
- **Kritično branje poteka skozi celoten bralni proces →**

PRED BRANJEM

- Motivacija, izbira vloge in ciljev:
ali – in če, zakaj – bomo brali kritično?

Kontekst:

- Kdo je avtor, kdo naslovnik, kdaj, kje, zakaj in s katerim namenom je bilo besedilo napisano

Osnovna orientacija oz. prelet besedila

- Kaj je tema, katere vrste besedilo je in kakšna je njegova struktura?

- *Ali ste si kdaj brali slabo oceno filma, ki se je vam zdel dober? Kaj ste si bolj zapomnili, razloge za slabo oceno ali svojo jezo? Se vam je zdelo, da bi bilo prav piscu odgovoriti? ...*

- kako se čas in prostor razlikujeta od našega, ali o piščevem času in prostoru dovolj vemo;
- ali je pisec o temi že govoril, kakšen je njegov odnos do teme in do bralcev, kakšna so siceršnja stališča in vrednote, kakšen pisec je;
- kdo sem jaz kot bralec – čemu in zakaj berem, kaj o avtorju, kontekstu, besedilnem vzorcu in temi vem, kakšno stališče imam do njih, kakšne izkušnje, predpostavke, znanje in perspektive sem prinesel v besedilo.

- Kakšna je piščeva perspektiva in kolikšna je njegova osebna vpletenost?
- Kaj nam želi sporočiti, zakaj se je odločil za določeno strukturo, ali je ta v danem diskurzu in besedilnem vzorcu pričakovana?

NATANČNO BRANJE – ANALITIČNO IN INTERPRETATIVNO BRANJE

Analitično branje

- Prvo branje je namenjeno analizi podatkov, pa tudi razmerij med njimi, da bi odgovorili na naslednja splošna vprašanja: →
- Med strategijami analitičnega branja so najpogostejše
 - sprotno komentiranje,
 - parafraziranje in obnavljanje,
 - še posebej ob nepredstavitvenih besedilih pa tudi prepoznavanje tistih mest, ki izzivajo naša čustva, občutke, vrednote.
- Med analitičnim branjem torej bralec spremlja svoje branje na dveh ravneh – na **besedilni ravni** ter na **ravni lastnega odzivanja**.

- Kaj je tema besedila in kaj o njej izvemo?
- Ali so v besedilu težje razumljiva ali nejasna mesta?
- Kako pisec razvija temo v posameznih delih in katera logična razmerja pri tem prevladujejo?

- Kaj je izhodiščna teza besedila in kaj so teze posameznih odstavkov? Kako so teze odstavkov povezane s tezo besedila?
- S čim je podprto dokazovanje teze v odstavkih? Kako so argumenti povezani drug z drugim?
- kateri primeri so uporabljeni kot ponazoritev argumentov/podpornih točk? Kako so povezani z argumenti/trditvami, ki jih podpirajo, drug z drugim, s tezo?
- Ali skuša z argumenti vplivati le na moj razum ali tudi na čustva, stališča, dejanja?
- Sem v zgradbi ali jeziku opazil ekspresivnost, je zame manj navadna?

- S čim se strinjam in s čim ne, katero trditev lahko podprem s svojim primerom in kaj me je v besedilu presenetilo?
- Ali me je kaj navdušilo, razjezilo, razočaralo, razveselilo, nasmejalo?

Interpretacijsko branje

- Medtem ko si bralec ob pripravi na branje in analitičnem branju vprašanja zastavlja, skuša ob interpretacijskem branju nanje odgovoriti.
- To od njega zahteva povezovanje prebranega s svojim in piščevim kulturno-družbenim ter osebnim kontekstom, pa tudi razmislek o vlogi jezikovnih, zgradbenih in slogovnih prvih: →
- Med pogostimi strategijami so presojanje logičnosti (piščevih in svojih) argumentov, iskanje relevantnih povezav, raziskovanje diskurza – sklepanje o jezikovnih izbirah, raziskovanje figurativnega izražanja, prepoznavanje čustvene manipulacije ...

Primerjalno branje

- **Ali je dokazni postopek veljaven?** Pri tem na trditve ne gledamo le s skrajnih polov resničnosti in neresničnosti, ampak razmišljamo tudi o tem, v katerem delu so veljavne in katere argumente lahko sprejmemo.
 - **Zakaj je avtor »zavzel« določeno stališče**, kako razumeti zapisano z vidika piščevega časa in prostora ter kako iz svojega?
 - Zakaj je pisec vsebino **upovedil z izbranimi besedami, stavki, povedmi ...?** Ali je bila izbira najverjetneje zavestna, in če, kaj je želel z njo doseči? Bi sam izbral enak način izrekanja?
-
- Kaj je vplivalo na naše **(ne)sprejemanje avtorjevih trditev** in stališč, kako so na razumevanje besedila vplivali morebitni predsodki, stereotipi, vrednote ...?
 - **Ob čustvenih odzivih** pa se sprašujemo predvsem, kateri jezikovni ali vsebinski elementi so odziv povzročili.

DEJAVNOSTI PO NATANČNEM BRANJU

Vrednotenje in prenos

- Natančnemu branju besedila sledi zadnja faza. Ta je namenjena predvsem
- vrednotenju in
- končnemu odzivu oz. ustvarjalnemu prenosu v nove kontekste.

Po-branje

- Wheeler (2018) kot sklepno fazo omenja tudi t. i. po-branje (metakognitivno branje, avtoreflektivno branje), s katerim še enkrat preverjamo, ali smo odgovorili na vsa vprašanja, ki smo si jih zapisovali med branjem, povzamemo tezo in sklepe v eni povedi, s čimer dokazujemo, da besedilo dejansko razumemo, ovrednotimo svoj odziv ter razložimo, zakaj nas je avtor prepričal ali ne.

NAČINI IN METODE RAZVIJANJA KRITIČNEGA BRANJA V RAZREDU

Kritično branje se od funkcionalnega razlikuje skozi celoten bralni proces;
pri pouku ga razvijamo z različnimi metodami.

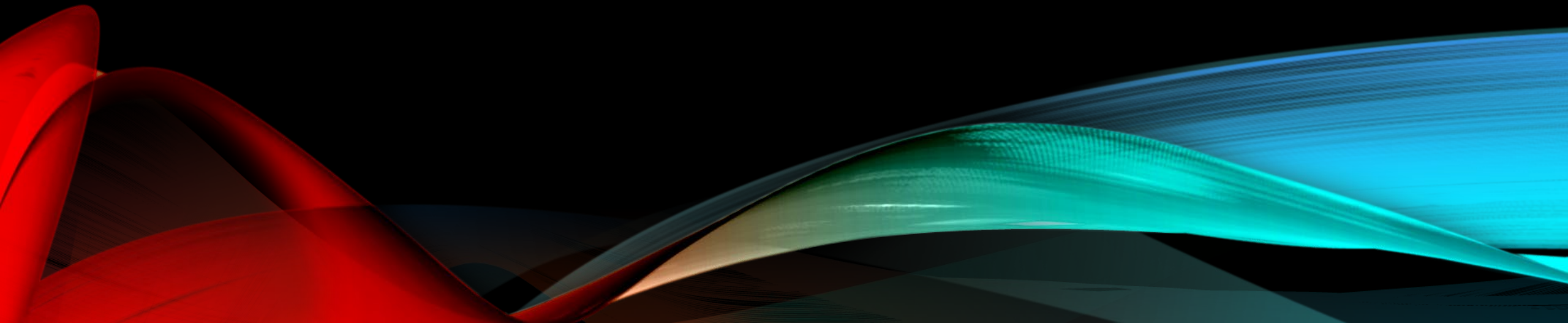
Besedilnoanalitična metoda

- **Priprava:** oblikujemo nalogo, vprašanje, problem in ga postavimo v kontekst
→ Zakaj brati kritično? [Ali je lahko strip del kulturne zgodovine?](#)
- **Prvo branje – analitično branje:** med branjem označijo vsebinske postavke, jezikovne formulacije ter svoje odzive nanje.
- **Po analitičnem branju.**
 - Ali so na splošno razumeli besedilo in prepoznali vse ključne točke?
 - Kje so praznine, nejasnosti, nelogičnosti, ki jih kljub parafraziranju niso mogli doreči?
 - Kaj sem občutil (strinjanje, jezo, presenečenje) in kaj je občutek povzročilo (nelogičnost, mnenje, jezik ...)?
- **Interpretacijsko branju:**
 - samostojno iskanje odgovorov na vprašanja;
 - pogovor o veljavnosti argumentacije, vplivu tvorčeve/naše kulture na stališča ...
- **Vrednotenje**
 - besedila in
 - svojega **kritičnega** branja z različnih vidikov.

Jasno formulirana sodba na podlaga kriterijev pa omogoča
- **vrnitev k izhodiščni nalogi, vprašanju, problemu** in korak do njegove rešitve.

-
- Sintetična metoda: učenci celovito komentirajo prebrano besedilo. Pri tem jih usmerjajo iztočnice, ki so zasnovane tako, da od njih zahtevajo kritično branje.
 - Problemska in projektna metoda: samostojno kritično berejo besedila ter hkrati iz različnih virov spoznavajo proces branja oz. skušajo ob njih razumeti svoje reakcije.

ZAKAJ RAZVIJATI KRITIČNO BRANJE?

Kritično branje:

- je zahtevna dejavnost,
- ne more nadomestiti funkcionalnega, ampak je treba razvijati obe.

Zakaj ga potrebujemo?

- Vodi **h kritičnemu mišljenju**.
- Omogoča **globlje razumevanje** teme, ki jo besedilo obravnava, perspektiv, kontekstov ...
- Z njim lažje **prepoznamo prikrite namene, manipulacije**, vlogo nepričakovanih jezikovnih elementov ... ter se premišljeno odzivamo na različne ravni avtorjevega besedila.
- Vodi **k boljšemu pisanju**, je pravzaprav prvi korak h kritičnemu pisanju.

DRUGAČE PA, JA, ŠE VEDNO
UPORABLJAM RAZNE CIVATE IZ
ZVITOREPCA, PRIDEJO PRAV V VSEH
MOGOČIH SITUACIJAH.

IV 78903

P. 3253/1952

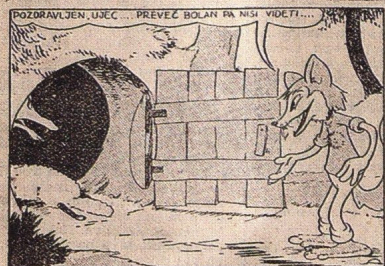
PPP

v tej številki:
BOJ
s
din

oletove, odobe in, ove

PRIJATELJI

POZDRAVLJEN, UJEC... PREEVEZ BOLAN PA NISI VIDE TI....

...SE SREČO SEM IMEL, DA NISEM V TAKNIL SVOJE GLAVE V TVOJ BRLOG... SAJ TI BI ME SE PO GLAVI MAHNE, IZ GOSTOLJUBJA... SE UBL BI PRIJATELJA, KI TI PRINOSA DAR...

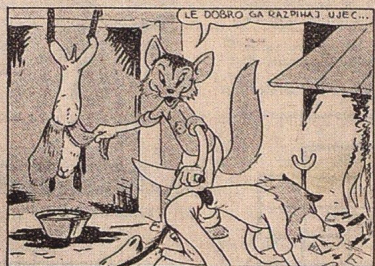
...ČUDEN STRIC SI MI TI !! ZLOVEK TI PRINESE JAGNIJE DA BI TE GLADU REŠIL, TI PA TAKOLE...

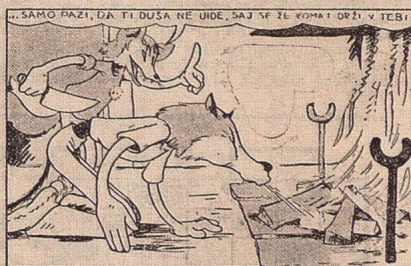
OPROSTI MI, ZVITOREPEC... BO... BOLEZER ME JE ZMEŠALA... NISEM... VES...
NO, ŽE DOBRO, ŽE DOBRO!

...ZAKURI IN HITRO PRIPRAVI RAŽENJ, JAZ PA TACAS TEMULE... SE ŽEM KOŽUH...

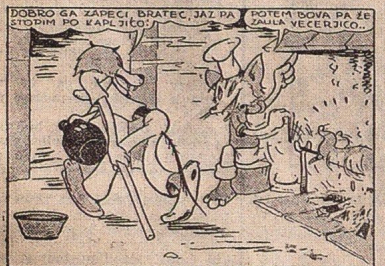
LE DOBRO GA KAZIBHAJ UJEC...

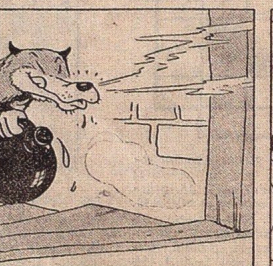
...SAMO PAZI, DA TI DUŠA NE UIDE, SAJ SE ŽE KOMA DRŽI V TEBI...

NE BOJ SE ZANJO, BRATEC... ZDAJ MI ŽE NE BO USLA, KO JE PEČENKO ZAVOHALA... M PVM...

DOBRO GA ZAPECI, BRATEC, JAZ PA POTEM DOVA PA ŽE STODIM PO KAPLJICO!

POTEM DOVA PA ŽE ZALILA VEČERJICO...

ZALILA BOVA VEČNO PRIJATELJSTVO, ZVITOREPEC!

POZNO V NOČ JE TRAJALA GOSTIJA...

Leto I. — Št. 1 — Ljubljana, dne 11. julija 1952.